

Delnice lahko tudi vržete v smeti

Veliko vrednostnih papirjev je vse bolj samo še papirjev in vse manj vrednostnih

IRENA FERLUGA

Stroški za vodenje trgovalnih računov pri borznih hišah naraščajo in pri mnogih malih delničarjih presegajo vrednosti njihovega delniškega premoženja. Delnic ni mogoče prenesti nazaj v brezplačen register KDD. Vrednostni papirji niso socialna kategorija, pravijo v KDD. Stroški, ki si jih zaračunavajo borzno-posredniške hiše za vodenje trgovalnih računov, se iz leta v leto višajo, vrednosti delnic pa od leta 2008, ko se je začel strm krizni padec, še zmeraj bolj padajo, kot rastejo. V obdobjih rasti o stroških, ki jih plačujejo delničarji za elektronsko vodenje evidenc, skoraj nihče ni razmišljal. Mnogi imajo iz časa živahnega trgovanja odprtih celo več trgovalnih računov pri različnih posredniških družbah. Ustali tev tečajev na več kot desetkrat nižji ravni kot pred krizo, ko se je mnogim delniško premoženje precej stanjšalo, pa prinaša razmislek o zmanjšanju tovrstnih stroškov.

Zapreti več računov v družini

Prva pot, ki jo svetujejo borzni posredniki, je zmanjšanje stroškov znotraj družine: prenos delnic z več računov družinskih članov na enega. Državljanji Slovenije smo se z veseljem šli delničarstvo, potem ko smo dobili lastninske certifikate. In če je ekonomist dr. Jože Mencinger v začetku razburjal s tezo, da so lastninski certifikati papirji brez vrednosti, so se v aktualni gospodarski krizi za takšne mnogim pod črto izkazale tudi delnice.

V NKBM znaša nadomestilo za

letno vodenje trgovalnega računa 6,51 evra za fizične osebe in 50 evrov za pravne osebe. Cena prenosa vrednostnih papirjev iz druge borzne hiše je odvisna od količine lotov, ki jih imetnik vrednostnih papirjev prenaša, in se plača pri tisti borzno-posredniški hiši ali banki, s katere računa se prenaša. Minimalna tarifa znaša 11 evrov, maksimalna pa 48,75 evra. Zapiranje trgovalnega računa je v NKBM brezplačno.

Vodenje trgovalnega računa znaša v Alti Invest za imetnike trgovalne platforme e-Trading 6,48 evra letno, sicer pa 10,20 evra letno. Poleg tega zaračunajo še nadomestilo za vzdrževanje stanj vrednostnih papirjev, ki znaša, ne glede na to, ali ima stranaka domače ali tuje vrednostne papirje, najmanj 15 evrov letno, skupno torej 25,20 evra letno. Tudi pri prenašanju vrednostnih papirjev v drugo borzno hišo je Alta dražja od NKBM, saj je v Alta minimalni strošek 13 evrov, maksimalni pa 50, odvisno od števila vrednostnih papirjev, ki se prenašajo.

"Imetnik trgovalnega računa ima možnost uporabe trgovalnega računa še celotno koledarsko leto. O zapiranju trgovalnega računa se odloča imetnik sam, Alta Invest pa stroškov zapiranja trgovalnega računa imetniku ne zaračuna," je povedala Mateja Slanc, vodja zaledne pisarne pri Altu.

Enoletno vodenje trgovalnega računa v Iliriki znaša za fizične osebe 6,36 evra. "Stroški vzdrževanja stanj vrednostnih papirjev znašajo 0,00166 odstotka povprečne mesečne vrednosti vrednostnih papirjev, pri čemer se obračunavajo četrtletno, minimalno letno nadomestilo znaša 9 evrov," je pojasnil Matjaž Bernik iz Ilirike. Skupni letni strošek je v Iliriki 15,36 evra.

Borzne hiše same določajo cene

"Nadomestilo za vodenje računa se plača v začetku leta za celotno leto, pri čemer se nadomestilo v primeru zapiranja računa na željo stranke ne vrača. Če stranke nimajo večjega interesa za trgovanje in so njihove naložbe manjše vrednosti, se odločajo za prodajo in zapiranje računa. Pa tudi stranke, ki imajo odprte račune pri več borzno-posredniških hišah, koncentrirajo svoje premoženje zgolj pri eni in zapirajo račune pri vseh ostalih," je pojasnil Matjaž Bernik. Delničarjem,

katerih vrednost delnic presega letne stroške vodenja, svetujejo, da je smiselno razmišljati o odprodaji in zapiranju računa.

Zakaj imajo borzne hiše tako različne cene za isto storitev? Dr. Damjan Žugelj, direktor Agencije za trg vrednostnih papirjev, je v odgovoru zapisal: "Določanje višine provizij in nadomestil je v pristojnosti posameznih borzno-posredniških družb in ni regulirano z Zakonom o trgu finančnih instrumentov, kar pomeni, da Agencija za trg vrednostnih papirjev k cenikom ne daje soglasja. Zato se tudi stroški vodenja in vzdrževanja stanja na računu med različnimi borzno-posredniškimi družbami lahko razlikujejo. Višina posameznih postavk iz cenika storitev borzno-posredniških družb zato lahko pomeni bodisi konkurenčno prednost bodisi slabost posamezne borzno-posredniške družbe. Prav tako borzno-posredniške družbe tudi same določajo način obračunavanja stroškov."

Ne glede na to, da je letni strošek vodenja trgovalnega računa pri mnogih malih delničarjih že višji od premoženja na računu, se borzne hiše in banke sklicujejo na sprejete cenike s fiksno določenimi zneski. Komur so ti stroški previsoki, delnice pa brez vrednosti, se lahko odloči za opustitev delnic, kar pomeni, da jih lahko vrže v smeti.

Koš za delniške smeti

Da mali delničarji ne bi bili talci vrednostnih papirjev z zanemarljivo vrednostjo, pri Klirinško-depotni družbi (KDD) obstaja račun za opustitev vrednostnih papirjev, na katerega lahko imetniki, ki menijo, da imajo njihovi vrednostni papirji zanemarljivo vrednost, te "odvržejo". O tem Matjaž Titan, svetovalec uprave KDD, pravi: "Če karikiramo, je veliko vrednostnih papirjev vse bolj samo še papirjev in vse manj vrednostnih. Ampak rešitev iz takšnega položaja ni, da se prenehajo zaračunavati storitve v zvezi z vrednostnimi papirji. Če so kakšna jabolka vedno bolj obolčena, ni rešitev v tem, da jih shranjevalec hrani zastoj, temveč je dolgoročno rešitev samo v tem, da se kvaliteta jabolka izboljša. Ključ je torej v izboljšanjem korporativnem upravljanju slovenskih družb, tako da bo rezultat realno povečana vrednost za delničarje."

Delnice niso socialna kategorija

Je pa brezplačno vodenje registra vrednostnih papirjev v KDD in bilo bi prav, če bi delnice, s katerimi imetniki ne trgujejo, ampak so se odločili za dolgoročno lastništvo, lahko prenesli v ta register. "Centralni register vrednostnih papirjev ni bil zasnovan na način, da bi omogočal trajno brezplačno imetništvo vrednostnih papirjev. Delovanje sistema kot celote se mora namreč primarno financirati v sorazmerju z imetništvom vrednostnih papirjev, saj vrednostni papirji niso socialna kategorija. Tudi registrski račun zato po svoji zasnovi ni račun, ki naj bi trajno omogočal brezplačno imetništvo vrednostnih papirjev, temveč prehodni račun, na katerem so vpisani imetnikovi vre-

dnostni papirji, dokler ta ne izbere člana KDD, ki bo vodil njegov račun. Zato povratni prenosi na registrski račun načeloma niso možni," je povedal Matjaž Titan.

Vendar zakonodaja povratni prenos na registrski račun izjemoma omogo-

ča fizičnim osebam, katerih vrednostni papirji niso uvrščeni v trgovanje na organiziranem trgu in jih je imetnik ali njegov prednik pridobil pred 1. januarjem 2012, pa z njimi na noben način še ni razpolagal. Toda ta izjema velja le za tiste, ki so delnice dobili z zamenjavo za lastninski certifikat.

Delničarstvo se krči

V Sloveniji je bilo na začetku privatizacije zaradi razdelitve lastninskih certifikatov okoli dva milijona delničarjev, konec leta 2012 je imela delnice v lasti manj kot petina prvotnih delničarjev. Konec leta 2002 je bilo po podatkih centralnega registra nematerializiranih vrednostnih papirjev Klirinško-depotne družbe (KDD) 1,012.164 imetnikov, od tega kar 1,007.027 fizičnih oseb in 5137 pravnih oseb. V zadnjih desetih letih, ob koncu leta 2012, je bilo v Sloveniji le še nekaj manj kot 500.000 tisoč delničarjev, od teh 471.515 fizičnih in 18.903 pravnih oseb. Državljeni se torej umikajo iz lastništva delnic, z njimi se ukvarja le še manj kot petina.

Medtem ko vrednosti delnic še zmeraj bolj padajo, kot rastejo, se stroški, ki si jih zaračunavajo borzno-posredniške hiše za vodenje trgovanih računov, iz leta v leto višajo. (Reuters)